

FRANCESCO ALBERONI: **Förälskelse och kärlek**. Bokförlaget Korpen, Göteborg 1982. 133 s.

Politiikan tutkija tapaa askarrella sfääreissä, joista yksilösubjekti puuttuu. Viimeaikaiset merkit viittaavat kuitenkin siihen, että kiinnostus esimerkiksi politiikan psykodynaamisiin perusteisiin tai keskeisiin poliittisiin persoonallisuuksiin on lisääntymässä. Italialaisen Francesco Alberonin teos saattaa olla eräs mahdollinen sillanrakentaja politiikan tutkijoiden suunnatessa uudelleen kiinnostustaan.

Alberoni pohjaa teoksessaan eksistentiaaliseen, psykoanalyttiseen ja poststruktuurialistiseen ajatteluun. Teos on essee ennen kaikkea rakastumisesta ja rakastuneisuudesta (förälskelse, innamoramento) ymmärrettynä »kahden hengen joukkoliikkeen» alkuvaiheeksi. Tämän joukkoliikkeen institutionalisoituneella muodolla rakkautella (kärlek, amore) on teoksessa toissijainen asema. Poliitiikan tutkijan kannalta teoksen tekee kiinnostavaksi sen rikas metaforiikka, ne monet analogiat, joita tekijä vetää yhtäältä laajemmista joukkoliikkeistä tarkastelemaansa kahden hengen joukkoliikkeeseen, toisaalta tarkastelemastaan joukkoliikkeestä laajempiin liikkeisiin. Alberoni kiinnittää lisäksi huomiota kahden hengen joukkoliikkeen asettamiin haasteisiin kielen ja vallan suhteisiin ankkuroituneille yhteiskunnan instituutioille.

Alberonin rakastumisesta ja rakastuneisuudesta kahden hengen joukkoliikkeen alkuna esittämä soveltuu analogisesti kaikkien joukkoliikkeiden tarkasteluun. Alkuvaiheessa on kysymys »depressiivisestä ylikuormituksesta» ja sen kirvoittamasta heittäytymisestä merkityksen ja mielekkyyden etsintään olemassaololle. Lähtökohtana on etsijän kokemus siitä, ettei hänellä ole juuri muuta menetettävää kuin kahleensa, se arkielämän ikävyys, joka häntä sitoo. Tästä kokemuksesta kumpuaa viha ja halveksunta omaa itseä kohtaan, viha omasta elämänvalheesta pontimena emansipatoriselle pyrkimykselle oman olemassaolon perusteiden mullistukseen, mikäli etsintä tapaa toisen, joka on etsijän lailla altis löytämään kohteen diffuusina kehkeytyneelle kaipaukselleen.

Kahden hengen joukkoliike muodostuu, jos kaksi eksistentiaalistista elämänprojektia tavoitteenaan tyhjyyden korvaaminen täyteydellä edes jossakin määrin alustavasti sovittuvat yhteen. Kohtaloa, tragiikkaa, eksistentiaalistisia valintoja ei kuitenkaan yhteiskunnan instituutioiden paineen vuoksi voida välttää. Koska kahden eksistentiaalistisen projektin kosketus toisiinsa uhkaa olemassa olevien sitoutumusten ja velvollisuuksien täyttämistä ja siksi yhteiskunnan eritasoisten epävirallisten ja virallisten instituutioiden perusteita, instituutiot reagoivat väkivallalla: paheksunnalla, profanisoinnilla, pelottelulla tai pyrkimyksillä sopeuttaa terapeuttisesti entiseen. Nykyisissä valistuneissa länsimaissa tulevat luonnollisesti harvoin kysymykseen sellaiset klassiset tragediat kuin Tristanin ja Isolden, Romeon ja Julian, Abélardin ja Héloïsen tai Stendahlin Punaisen ja mustan tragediat. Sen sijaan Wertherin ja Lotten tragedioita näytellään meidänkin päivinämmä.

Instituutioiden väkivalta kahden hengen joukkoliikettä kohtaan on sitä julmempaa, mitä epäsovinnaisempana joukkoliike etsii tietään, mitä ehdottomammin joukkoliike asettaa vallitsevat arvot kyseenalaisiksi. Kummankin osapuolen tiukka sitoutuminen toisaalle tai muiden riippuvuus heistä ennakkoivat ankaria tukahduttamispyrkimyksiä.

Instituutioiden väkivalta kahden hengen joukkoliikettä kohtaan aiheuttaa perusdilemman: osapuolten on valittava, joko-tai. Tästä kehittyvä eksistentiaalistisia projektejaan muotoilevien ja niitä yhteen sovittamaan pyrkivien ontologinen ahdistus. Yhtäällä odottaa riskitön, tuttu ja turvallinen entisyys hairahtuneen paluuta arkisiin kaarvoihin, toisaalla instituutioiden tuomitsema ja epävarma lupaus kosketuksesta kaikkien toiveiden toteutumiseen, lupaus keskipisteen ja mielekkyyden saamisesta olemassaololle toisesta, jonka eksistentiaalistiseen projektiin mieli oman projektinsa yhdistää. Valinta on Alberonin mukaan paradoksaalisesti sitä vaikeampi ja tuloksiltaan sitä epävarmempi, mitä enemmän uusi ja tuntematon näyttäisi tarjoavan, mitä arvokkaammalta näyttää lupaus sulautumisesta yhteen sen ainutlaatuisen ja korvaamattoman toisen kanssa, joka projektissa näyttelee pääroolia.

Alberonin tarkastelun kohteena on myös kahden hengen joukkoliikkeen elämänkaari. Elämänkaaren ensi vaiheena on *alkuvaihe*, jonka käsittelyyn Alberoni käyttää pääosan teoksestaan. Alkuvaiheessa kaikki näyttää olevan käden ulottuvilla, aika ja paikka katoavat, ja kummankin osapuolen eksistentiaalinen projekti alkaa kehkeytyä keskipisteensä, toisen, ympärille. Kahden hengen joukkoliike synnyttää oman semiotiikkansa, oman symboliikkansa, oman diskursinsinsa ja oman sakraliteettinsa. Tämä johtuu jo yksinomaan siitä, etteivät yhteiskunnan instituutioiden yhtäällä kaupallisesti romantisoivat, toisaalla kaupallisesti pornografisoivat diskurssit sovellu kahden hengen joukkoliikkeen tarkoituksiin.

Kahden hengen joukkoliikkeen kumpikin osapuoli etsii liikkeen alkuvaiheessa täydellistä yhteisyyttä toisen kanssa, jonka jokainen ominaisuus korostuu arvoista suurimpana erottaen hänet kaikista muista ja tehden hänet korvaamattomaksi. Joukkoliike kohtaa jo alkuvaiheessaan kahden kriteerin haasteet: totuuskriteerin ja vastavuoroisuus-kriteerin. Totuus-kriteerin mukaan projektiaan toteuttavan täytyy voida avautua historiaansa myöten toiselle voittaen oman pelkonsa siitä, että näin alistaa itsensä toisen valtaan. Ilman totuudellisuutta ei synny luottamusta. Totuudellisuuden edellytyksenä on myös kohtuullinen annos itsetuntemusta. Vastavuoroisuus-kriteerin mukaan kummankin osapuolen tulee olla halukas muuttamaan sisäisesti joukkoliikkeen vaatimusten mukaan sekä muuttamaan myös ulkoista elämänasetelmaansa sekä julkisessa että yksityisessä elämässä. Ellei jompi kumpi tai kumpikaan avaudu riittävästi toiselle eikä katkaise riittävästi välejä entiseen, kaksi eksistentiaalistista elämänprojektia osoittautuvat toistensa kanssa sovittamattoman ristiriitaisiksi, ajaututaan umpikujaan, ja kahden hengen joukkoliike hajoaa.

Jos kahden hengen joukkoliikkeessä syntyneet ristiriidat osoittautuvat sovittaviksi, osapuolten välille muodostuu *sopimus*: suuremman tai pienemmän kamppailun jälkeen kumpikin luopuu joistakin toista koskevista toiveistaan ja lakkaa tavoittelemasta sitä mitä toinen ei voi hänelle suoda. Sopimuksesta alkaa kahden hengen joukkoliikkeen institutionaalisoituminen. Kumpikin osapuoli

on tällöin rajoittanut projektiaan ottamalla umpikujien välttämiseksi huomioon toisen projektin hänen projektilleen tarjoamat reaaliset mahdollisuudet.

»Rakkaus» on nimi, jonka Alberoni antaa vasta täysin *institutionalisoituneelle* kahden hengen joukkoliikkeelle. Parhaassa tapauksessa institutionaalisoitumista luonnehtii yhtäältä se, että joukkoliikkeen alkuvaiheen kosketus mahdollisuuksien rajattomuuteen on symbolisesti vakiinnutettu, toisaalta se, että alkuvaihetta jatkuvasti käytännössä uusinnetaan: osapuolet löytävät alinomaan uudelleen toisensa. Institutionalisoitumiseen kätkeytyy kuitenkin kivettymisen ja sitä kautta epäonnistumisen uhka. Jos joukkoliikkeen loppu on yksipuolinen, sen silläkin osapuolella, jonka mielessä arvot eivät ole ehtyneet, on psyykkisen kuoleman välttämisen mahdollisuus sublimatiivista tietä. Sama pelastus on tarjolla silloin, jos joukkoliike hajoaa julman sattuman kautta.

Alberonin tarkastelun kohteena on myös laajempien joukkoliikkeiden suhtautuminen kahden hengen joukkoliikkeeseen sekä kahden hengen joukkoliikkeen asema laajempien joukkoliikkeiden eri vaiheissa. Kirjoittajan mukaan yhtä lailla länsimaiset uskonnot, marxismit kuin feminismikin suhtautuvat kahden hengen joukkoliikkeeseen karsaasti. Kahden hengen joukkoliike on toisinajatteleva haaste laajempien joukkoliikkeiden keskipisteille, subjekteille: jumalalle, luokalle ja puolueelle tai sisarten yhteisyydelle. Kahden hengen joukkoliikkeen keskipistehän on kummallekin sen osapuolelle liikkeen toinen osapuoli. Alberoni katsoo, että laajemmat joukkoliikkeet voivat silti alkuvaiheissaan sekä toisaalta juuri ennen ehtymistään tarjota kasvualustaa kahden hengen joukkoliikkeille. Parit projisoivat hallussaan olevaa psyykkistä energiaa laajemman liikkeen käyttövoimaksi tai toisaalta säilövät nostalgisesti kahden hengen joukkoliikkeeseensä laajemman liikkeen kukoistuskauten muistot. Voimassaan oleva laajempi joukkoliike sen sijaan vaatii solidaarisuutta vain itselleen ja tukahduttaa piirissään syntyneet kahden hengen joukkoliikkeet tai sopeuttaa ne omiin tarkoituksiinsa.

Kahden hengen joukkoliike on siis sekä toivolle että epävarmuudelle rakennettu.

Tämän osoittamisessa on Alberonin suurin ansio, politiikan tutkimuksen kannalta varsinkin siinä määrin kuin hänen päätelmänsä voidaan yleistää koskemaan laajempiakin joukkoliikkeitä. Kaikkien joukkoliikkeiden viettiekonomiset psykodynaamiset käyttövoimat lienevätkin suuressa määrin samat.

Alberoni päättää teoksensa ajatukseen, että kahden hengen joukkoliikkeeseen kätkeytyy koko länsimaisen metafysiikan perustava unelma. Tekijän mukaan tietoisuus tästä on kristalloitunut surullista kyllä vasta nyttemmin kun kahden hengen joukkoliikkeiden Minervan pöllö on jo auringonlaskua ennakoivalla lennollaan.

Pertti Ahonen